

2. Cherchi L. L'ellipse comme facteur de cohérence / L. Cherchi // Langue française, 2006. – n° 38. – P. 118–128.
3. Combe D. Rimbaud / D. Combe // collection Foliothique. – 2004. – n°118. – P. 8–12.
4. Haroche C. L'ellipse, ou la maîtrise du manque / C. Haroche, D. Mainguenu // Études épistémologiques et historiques, 2003. – P. 143.
5. Kittang A. Discours et Jeu, Essai d'analyse des textes d'Arthur Rimbaud / A. Kittang. – Bergen & Presses universitaires de Grenoble, 1999. – P. 297.
6. Lacoste H. Rimbaud et le problème des Illuminations / H. Lacoste. – Mercure de France, 2000. – P. 305.
7. Rivière J. Dossier Rimbaud / J. Rivière. – Gallimard, 1977. – P. 176.38, 1978, p. 118–128.

УДК 82. 0 : 801. 631. 5

Л. М. Айзенбарт,

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка, м. Дрогобич

ПОЕТИКА: ПРОБЛЕМА ТЛУМАЧЕННЯ ТЕРМІНА

У статті проаналізовано походження та еволюцію терміна «поетика» у світовій та українській науці про літературу, починаючи від античних часів і до сьогодення, виокремлено його дефінітивні відмінності.

Ключові слова: літературна творчість, літературний твір, літературознавство, поетика, текст.

The article deals with the origin and evolution of the term «poetics» in the Ukrainian and world science literature from ancient times till present. Various definitions of the term «poetics» are also analysed determined.

Keywords: literary work, literary text, literary criticism, poetics, text.

В статье проанализированы происхождение и эволюция термина «поэтика» в мировой и украинской науке о литературе, начиная от античных времен и до современного дня, выделены его дефинитивные различия.

Ключевые слова: литературное произведение, литературное творчество, литературоведение, поэтика, текст.

Постановка проблеми. Витоки поетики як окремої філологічної дисципліни простежуються ще в часи виникнення мистецтва, виокремлення літератури як самостійного різновиду художньої творчості. Об'єктами її дослідження є шляхи, засоби і принципи побудови літературного твору як художньої цілісності, закони його створення, функціонування та сприйняття, а також специфіка літературних родів і стилів.

Охоплюючи широкий спектр проблем – від художньої мови та стилю до специфічних законів будови і розвитку літературного роду і жанру, а також еволюції літератури як цілісної системи, поетика як галузь літературознавства, з одного боку, тісно взаємодіє із стилістикою та віршознавством (багато теоретиків включають їх до складу поетики), а з іншого – з естетикою і теорією літератури, що їй обумовлюють її вихідні принципи та методологічну основу. Вона передбачає постійний взаємозв'язок з історією літератури і літературною критикою, що постачають необхідний матеріал для аналізу. Зі свого боку, поетика «пропонує» їм теоретичні критерії й орієнтири для класифікації й опрацювання досліджуваного матеріалу аналізу матеріалу, а також для визначення його зв'язку з традицією, з'ясування його оригінальності та художньої цінності.

Окремі науковці називають поетикою ту частину літературознавства, яка на відміну від теорії літератури, вивчає її конкретні сегменти (композиція, мова ліричного твору, версифікація тощо), роблячи спроби замінити її одним із напрямів теорії літератури – стилістикою, що вивчає специфіку поетичного мовлення [18, с. 89].

У словнику літературознавчих термінів В. Лесин та О. Пулинець тлумачать поетику як один з основних розділів теорії літератури, проте зауважують: «Частіше поетикою називають, на відміну від теорії літератури, ту її частину, яка вивчає питання структури творів, їх композиції, поетичну мову та віршознавство, тобто питання форми літературних творів» [Цит. за: 22, с. 286]. Натомість у «Літературознавчому словнику-довіднику» за редакцією Р. Гром'яка, Ю. Коваліва та В. Теремка ця позиція зазнає рішучої критики в тому плані, що розуміння поетики як вивчення композиції, поетичного, мовлення, версифікації та інших сегментів теорії літератури є спробою «замінити її (поетику) одним із напрямів теорії літератури – стилістикою, яка має висвітлювати поетичне мовлення» [13, с. 542–543]. Про це вже йшлося у нашій статті. Доходимо висновку, що навіть укладачі термінологічних словників не є одноставними в питанні вичерпного і коректного витлумачення терміна «поетика» (В. Лесин та О. Пулинець, скажімо, схильні до вузького її трактування, натомість Р. Гром'як пропонує ширше її розуміння, наближене до постмодерністського), а відтак він все ще потребує більш чіткої дефініції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему значення лексеми «поетика» в контексті філософії постмодернізму останнім часом досліджували вітчизняні (Т. Денисова, В. Сшкілев, Д. Затонський) та зарубіжні (Х.-Л. Борхес, О. Вялікова, Ж. Деррида, Ж.-Ф. Ліотар, Ю. Хабермас) науковці. Для прикладу, американський лінгвіст Дж. Каллер визначає поетику як науку про стратегії і тактики літератури, що не обмежується вивченням винятково риторичних фігур, а з огляду на ширше розуміння риторики вивчає можливості мовленнєвих актів будь-якого типу [7, с. 80]. Загалом же, на підставі опрацьованих наукових джерел можемо стверджувати, що трактувань терміна «поетика» в сучасному літературознавстві надзвичайно багато. Узагальнивши їх, виокремимо кілька концепцій розуміння означеного поняття. Дослідники проблем поетики (Дж. Каллер, Г. Клочек, М. Кодак, М. Ласло-Куцюк, О. Потєбня та інші) вважають, що, з одного боку, ця категорія характеризується певною «мінливістю», а з іншого – експлікує найважливіші змістові домінанти поняття. По-перше, більшість дослідників розуміють поетику як цілісну систему художніх засобів, їх нерозривну естетичну єдність; по-друге, акцентують на принципах будови літературного твору.

Метою нашої статті є проаналізувати змістове наповнення терміна «поетика» в його різноманітних теоретико-літературних проявах у методологічних концепціях від античних часів до сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на те, що поетика – один із найдавніших літературознавчих термінів, він чи не найважче піддається дефініціям.

Уперше лексему «поетика» виявляємо у творах античних мислителів – Аристотеля («Поетика») [2] та Горація («Послання до Пізонів») [8], котрі розуміють її як вчення про художню літературу загалом.

У трактаті «Про мистецтво поезії» («Поетика») Аристотеля (4 ст. до н. е.) простежуємо перші спроби наукової поетики, що істотно відрізнялася від поширених традиційних нормативних поетик. У цьому творі видатний античний мислитель, на протипагу неусвідомленому дотриманню традиції, проаналізував розвиток старогрецької літератури, особливо епосу

і трагедії; визначив загальні, стійкі елементи, а також своєрідну природу та принципи внутрішньої будови літературних родів і їх видів. Аристотель уперше запропонував вузьке і широке визначення поезики. Він ототожнював її з поезією і поетичним мовленням загалом. Поезію вчений розумів як наслідування, імітацію (*mimesis*), протиставляючи їй прозу [3, с. 41]. Відмінність поезії та прози, на його думку, полягала у чомусь глибшому, аніж тільки у формі (віршованій, ритмізованій). До речі, цю ж різницю виокремлює і Н. Новосадський у своєму вступі до перекладу «Поетики» [1, с. 13]. Аристотель вперше започаткував виділення поезики в окрему науку, протиставивши їй риторичку. Останню філософ уважав мистецтвом переконання, а поезику – мистецтвом імітації та відтворення [7, с. 79]. Більше того, в «Поетиці» виявляємо перші міркування щодо терміна «поетичне мовлення»: діалектизми, метафори, епітети та інші його види, за Аристотелем, позбавляють мову ліричного твору грубої матеріальної приземленості, підносять її у вищі сфери духовного буття. Загальноживані слова натомість надають поетичному тексту зрозумілості [15, с. 158]. Аристотель уперше здійснив теоретичне визначення трьох основних літературних родів (*епос, лірика, драма*), поняття *фабули*, запропонував класифікацію тропів (*метафора, метонімія, синекдоха*) тощо.

На відміну від «Поетики» Аристотеля, віршований трактат Горація «Наука поезії» сприймається вже як класичний зразок нормативної поезики. Метою Горація було вказати римській літературі нові шляхи, спонукати її представників до подолання консервативних патріархальних традицій і створення зразків «високого стилю».

Згодом, у Середні віки, проблеми сутності мистецтва досліджувалися у царині філософії й естетики («Табулятури» майстерзангерів, «Історія санскритської поезики»), а призначення поезики обмежили з'ясуванням нормативних аспектів, зокрема художньої форми літературного твору («Про образи» Херобоска) [14]. У цей час поняття «поетика» було об'єктом численних наукових розвідок (Марбод, Матеус із Вандома, Жан із Гарландії, Готфрид із Вінзауфа, Гервасиф із Меклеу) [13, с. 542].

Проблеми поезики вивчали і в Давній Індії, де певний інтерес викликали естетичні збудники та симптоми настроїв, що виникали при сприйнятті художнього твору, як про це свідчить «Бґаратіянатьяшастра» та інші трактати [12, с. 234].

У часових рамах Відродження та класицизму поетика трансформувалася в самостійну науку («пїтику») з чітко окресленими межами та завданнями («Поетика» Скалігера, «Мистецтво поетичне» Н. Буало, «Підзорна труба Арістотеля» Е. Тезауро та ін.) [13, с. 542].

До XVIII ст. термін «поетика» включав низку нормативних правил для створення та оцінки літературного твору, але саме у цей час розпочинається руйнація класичної форми поезики [22, с. 134 – 140].

У XIX ст. науковий арсенал поезики збагачується філософськими категоріями (Г.-В.-Ф. Гегель), мистецькими концепціями романтиків (Ф. та А. Шлегелі), відкриттями мовознавців (О. Потебня, О. Веселовський), ідеями літературно-громадських критиків (В. Белінський, М. Чернишевський та інші). В означений період поезикою називають «науку, що вивчає поетичну діяльність, її походження, форми і значення» (Ф. Брокгауз, І. Ефрон, 1898 р.) [14]; ту частину літературознавства, яка досліджує конкретні його сегменти (композиція, поетичне мовлення, версифікація і т. д.).

Отже, до середини XIX ст. поетика зберігала значення загальноестетичної категорії, відповідно до тлумачення Аристотеля. Вчений О. Веселовський певною мірою звужив його, увівши до наукового обігу термінопоняття «історична поетика» (за аналогією з історичною граматикою), що стало одним із основних в історії всесвітньої літератури. Але історична поетика, на жаль, не пояснювала багатьох питань специфіки літератури як мистецтва слова. Останні знайшли свій розвиток у теоретичній концепції О. Потебні, котрий сформулював основні ідеї лінгвістичної теорії словесності, тобто теоретичної поезики [20, с. 7].

Упродовж XX ст. дефінітивні розбіжності розглядуваного терміна так і не зникли. Загальновідомо, що погляд літературознавців фокусується на триєдиній структурі: «автор – твір – читач». Прикметно, що у XX ст. категорія автора (історико-біографічний аспект) поступово перестає домінувати в тексті твору, перестає бути обов'язковою, натомість посилену увагу викликають категорія тексту (російський формалізм, структуралізм, семіотика) та категорія читача (рецептивна естетика).

Множинність літературознавчих напрямів в аналізований період зумовила розширеність значеннєвого кола терміна «поетика». Питання мови як знакової системи постають одними з визначальних для розуміння поезики у XX ст. Власне, мова й поетика були проголошені об'єктами дослідження представників російського формалізму (до речі, члени московського лінгвістичного гуртка вважали поезику відгалуженням лінгвістики).

Метою російського і американського лінгвіста та літературознавця Р. Якобсона було передусім відповісти на запитання: «Які чинники роблять мовленнєву інформацію твором мистецтва?» («Лінгвістика і поетика»). Студії науковця в цьому напрямі були важливим підґрунтям для дослідження французьких структуралістів. Структуралістський аналіз літератури значною мірою спопуляризував Р. Барт, а особливості структуральної поезики сформулював Ц. Тодоров. На думку останнього, завданням поезики є не «з'ясування їх [творів] змісту, а пізнання засадничих закономірностей їх появи» [19, с. 41].

Сучасні науковці оперують терміном «поетика» в оновленому, більш широкому розумінні (М. Епштейн, В. Єшкілев, І. Ільїн, Ж.-Ф. Ліотар). Для них це передусім вид світогляду, особливий та неповторний стиль автора, який вражає і зворушує читачів не стільки своїм мистецтвом віршування, стільки глибокою емоційністю й образністю поетичної мови. До речі, таке трактування поезики суголосне ще її розумінню Аристотелем.

Сучасний погляд на поезику висловлює американський лінгвіст Дж. Каллер: це «наука про стратегії і тактики літератури», яка «вивчає можливості мовленнєвих актів будь-якого типу» [7, с. 80]. Поетичний текст, на думку Дж. Каллера, слід сприймати як структуру інтертекстуальну, «відлуння віршів, створених у минулому, від впливу яких важко позбутися» [7, с. 91]. До розуміння поезики науковець підходить із позицій постмодернізму і вважає її колективною системою поглядів, що формувалася як світоглядний досвід багатьох минулих поколінь. Цей досвід переданий нам у спадок як ключ до розуміння творів минулого, сучасного та прийдешнього часу.

Численні дослідження питань поезики російськими та українськими літературознавцями у XX ст. привнесли багато цікавих думок та нових теорій. Скажімо, російський лінгвіст В. Виноградов твердив, що поетика твору дає змогу з'ясувати закони та механізми його побудови. Вчений наголошував, що поетика тісно пов'язана з формою і «...намагається охопити не лише явища поетичного мовлення, але й найрізноманітніші аспекти структури літературних творів» [4, с. 14], передбачає нерозривний синтез їх сюжету, композиції, образів персонажів, мови тощо. До того ж, В. Виноградов підкреслював: «Проблеми композиційного поєднання частин твору як художньої цілісності потребують комплексного підходу – і лінгвістичного, і літературознавчого» [4, с. 187]. І тільки єдність та узгодженість елементів твору можуть у виразити його поезику. Усі компоненти художньої структури, їх злитість роблять літературний твір неповторним естетичним об'єктом. Форми цієї структурної цілісності й злитості літературного твору, способи її реалізації історично змінюються – як за жанрами, видами, так і за методами художньої композиції [4, с. 206].

В українському літературознавстві наприкінці ХХ ст. особливо популяризуються дослідження поетики окремого письменника й поетики окремого твору. Щодо останнього, то, зрозуміло, що її тлумачення великою мірою визначатиме зміст терміна «літературний твір». Сьогодні ця категорія осмислюється «... як функціонально рухома система зв'язків, де кожен елемент, взаємодіючи з іншими, переносить на них свою енергію і навпаки, а всі разом вони індують значно сильніше – і якісно інше світло, ніж кожен зокрема» [18, с. 142]. Розуміння твору як внутрішньо узгодженої й цілісної системи додає до категорії «поетика» нового відтінку системності. Український літературознавець Р. Гром'як розглядає поетику «... як сукупність, інтенціонально зорганізовану систему прийомів художнього вираження» [5, с. 21].

Ще один вітчизняний дослідник – М. Гуменний також доводить, що «поетикою... можна назвати ідейно-тематичну і формотворчу систему художнього твору в контексті історико-літературного процесу» [6, с. 27].

Український літературознавець Г. Клочек і собі наголошує, що поетика – це «система, яка складається з елементів і компонентів, тотально організованих на досягнення кінцевого художнього результату» [10, с. 19]. До речі, розмежовуючи поняття «поетика», «майстерність письменника» та «художність», він зауважує, що останні є не що інше, як «постійні» сенси тієї ж таки поетики, до яких, окрім зазначених, належать ще система творчих принципів, художня форма, цілісність, системність. Отже, поетика, за Г. Клочеком, включає такі постійні компоненти, як: 1) засоби художньої виразності; 2) сукупність авторських творчих принципів; 3) художня форма; 4) цілісність, системність; 5) майстерність письменника [9, с. 16]. Як бачимо, дослідник не обмежує поетику завузкими рамками будь-якої методологічної концепції. Він зазначає, що «... слово «поетика» пройшло довгий історичний шлях, і тому воно багато пам'ятає» [9, с. 16]. Відсутність її загальноприйнятних дефініцій Г. Клочек компенсує аналізом змістової структури терміна «поетика», вивченням його так званого «внутрішнього змісту».

Науковець підтверджує думку про системо логічний характер сучасної поетики, адже протягом ХХ ст. в ній відбулися значні еволюційні зміни – з описової поетика поступово стала функціональною. Тепер майже остаточно утвердилися уявлення про поетику художнього твору як про систему, що складається із взаємопов'язаних функціональних елементів. Відтак, на нашу думку, слухним є запропоноване Г. Клочеком розмежування системологічної поетики на поетику: а) окремих компонентів літературного твору (поетика метафори, композиції тощо); б) окремого літературного твору; в) окремого письменника (індивідуальна поетика); г) окремого жанру; ґ) літературної течії (школи, напрямку); д) національної літератури; поетика літератур окремого регіону [9, с. 17].

Вітчизняний літературознавець М. Кодак у монографії «Поетика як система», розуміючи твір «... як нерозривну єдність, результат внутрішньо складної, багаторівневої системно-образної думки» [11, с. 10], виокремлює п'ять його компонентів, що формують системність твору: пафос, жанр, психологізм, хронотоп і нарація.

Отже, у 80-х – на поч. 90-х рр. ХХ ст. в українському літературознавстві усталився розгляд поетики як системи, а сьогодні в ньому, з огляду на включення до світового наукового контексту, апробуються різноманітні численні методологічні концепції, які продукують авторизоване значення коло терміна «поетика». Що більше – вітчизняні науковці намагаються окреслити подальший шлях літературознавчої думки [18, с. 11 – 15], а відтак – відкрити нові перспективи встановлення дефінітивних ознак лексеми «поетика».

Висновки. Таким чином, існує кілька концепцій розуміння поняття «поетика». Наукові дослідження Дж. Каллера, Г. Клочека, М. Кодака, О. Потєбні, А. Ткаченко з проблем поетики дають підстави для висновку, що, з одного боку, ця категорія характеризується певною мінливістю, а з іншого, – експлікує найважливіші змістові домінанти аналізованого терміна.

Сучасні літературознавці класифікують поетику на загальну (що оперує загальними закономірностями й елементами художньої літератури) й частинну, окрему (поетика конкретного жанру, певного письменника, окремих творів тощо). Загальна поетика включає теоретичну [синхронічну] (вчення про літературу як систему, її елементи та їх взаємозв'язок) і історичну [діахронічну] (вчення про розвиток і зміну літературних форм). Оскільки всі поетичні форми як продукт історичної еволюції рухливі, мінливість їх різна, бо на одних рівнях розвитку літератури вона має характер кількісних змін, а на інших – виражається в істотних перетвореннях. Власне тому розділення поетики на теоретичну (синхронічну) й історичну (діахронічну) певною мірою умовне, проте його доцільність обумовлена специфікою об'єкта дослідження і виправдана з наукової точки зору.

У результаті розвитку (поряд із загальною) численних окремих поетик в останні десятиліття науковці виділяють ще й особливий її різновид – описову (або описово-функціональну) поетику, мета якої – деталізований опис якого-небудь аспекта чи компонента структурного літературного твору, побудова його умовної «формалізованої» схеми (або теоретичної «моделі» певного літературного жанру). При цьому багато літературознавців (особливо структуралістів) забувають, що така схема (модель) не дає адекватного уявлення про твір як про цілісний, живий організм.

Перспективи подальшого дослідження. Звісно, наша розвідка не вичерпує порушеної проблеми. Вона потребує подальшого глибокого і всебічного вивчення.

Література:

1. Аристотель. Поэтика. – Л.: Академия, 1972. – 120 с.
2. Аристотель. Поэтика. Об искусстве поэзии [Электронный ресурс] // Аристотель. Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. – Мн.: Литература, 1998. – С. 1064 – 1112. – Режим доступа: <http://refrend.ru/693588.html>.
3. Бутакова Л. О. Принципы когнитивной поэтики / Л. О. Бутакова // Актуальные вопросы лингвистики: сб. ст. – Тюмень, 2003. – С. 41.
4. Виноградов В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / В. Виноградов. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – 256 с.
5. Гром'як Р. Про визначення поетики в світлі естетичної концепції І. Я. Франка / Р. Гром'як // Поетика. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 16 – 21.
6. Гуменний М. Поетика О. Гончара-прозаїка / М. Гуменний // Филологический анализ. Теория, методика, практика: сб. науч. ст. – Херсон, 1993. – С. 22 – 28.
7. Каллер Дж. Теория литературы: краткое введение / Дж. Каллер; [Квинт Гораций Флак. Полное собрание сочинений [Электронный ресурс] / Квинт Гораций Флак; [Клочек Г. Энергия художного слова: зб. ст. / Г. Клочек. – Кировоград: Редакційно-видавничий відділ Кировоградського держ. пед. ун-ту імені В. Винниченка, 2007. – 448 с.
8. Клочек Г. Так що ж таке поетика? / Г. Клочек // Поетика. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 5–16.
9. Кодак М. Поетика як система / М. Кодак. – К.: Дніпро, 1988. – 158 с.
10. Літературознавча енциклопедія: у 2-х т. / [Літературознавчий словник-довідник / [Поетика. Матеріал з Вікіпедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>.
11. Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини). – Чернівці: Буряк, 2002. – 424 с.
12. Сулима М. Книжниця у семи розділах: літературно-критичні статті й дослідження / М. Сулима. – К.: Фенікс, 2006. – 424 с.

13. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства / А. Ткаченко. – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.
 14. Ткаченко А. Між Хаосом і Космосом, або У передчутті неоструктуралізму / А. Ткаченко // Слово і час. – 2000. – № 2. – С. 11–15.
 15. Тодоров Ц. Поетика // Структуралізм : «за» і «проти» [Електронний ресурс] // Ц. Тодоров / сб. статей. – М. : Прогресс, 1975. – 469 с. – Режим доступу : http://zar-literature.ucoz.ru/magistratura/todorov_c-poetika.pdf.
 16. Шевченко М. Дивацтва М. Магіос : [про книги М. Магіос «Життя коротке» та «Нація»] / М. Шевченко. – Чернівці, 2000. – С. 7.
 17. Шумило Н. М. Під знаком національної самобутності / Н. М. Шумило. – К. : Задруга, 2003. – 354 с.
 18. Jebing B., Köhnen R. Einführung in die Neuere deutsche Literaturwissenschaft / B. Jebing, R. Köhnen. – Stuttgart : Metzler Verlag, 2007. – 424 s.

УДК 82 – 1:821.161.2

Н. П. Анісімова,*Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ*

«МИНУЛОГО НЕ ВИСТАЧАЄ...»: ХУДОЖНЯ ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ МОТИВІВ У ЦИКЛІ «СУХА РІЗЬБА» ВАСИЛЯ ГЕРАСИМ'ЮКА

У статті розглядаються основні складові естетичної еволюції «пізнього» В. Герасим'юка. Об'єктом аналізу слугують нові вірші, що склали основу циклу «Суха різьба». Предметом наукового дискурсу є національно-історіософський план ліричного відтворення світу. Проводиться зіставлення з ранньою лірикою. Визначається художня своєрідність поезії.

Ключові слова: лірика, мотив, еволюція, образ, метафора.

В статье рассматриваются основные составляющие эстетической эволюции «позднего» В. Герасимьюка. Объектом анализа послужили новые стихотворения, вошедшие в цикл «Сухая резьба». Предметом научного дискурса выступает национально-историсофский план лирического отображения действительности. Проводится сопоставление с ранней лирикой. Определяется художественное своеобразие поэзии.

Ключевые слова: лирика, мотив, эволюция, образ, метафора.

The article deals with the main components of the aesthetic evolution of the «late» V. Gerasymyuk. The object of the analysis are the new poems from the series «Dry Thread». The subject of the scientific discourse are demonological, biblical, metaphoric and musical, national and historiosophical plans of the lyric reality representation. The comparison of the early lyrics has been carried out. The artistic peculiarity of the poetry has been defined.

Key words: lyrics, motive, evolution, image, myth, destruction of myths, metaphor.

У ліриці представника поетичного покоління 80-х років ХХ ст. В. Герасим'юка чільне місце посідають історичні мотиви, у вираженні яких простежується естетична еволюція автора. У ранній творчості (збірки «Потоки», «Космацький узір», «Діти трепети») переважає концепція національно-визвольних рухів, утілених через зображення аксіологічно наповнених відтинків історії – боротьби за істинну свободу опришків на чолі з Олексієм Довбушем («Довбуш», «На тисові налягає Довбуш», «1745 – петрівка»), протистояння «упівців» і каральних загонів радянської влади («Аркуш льоду. Лід. А де ж ріка?», «Сигла», «Зброя не довела до порога...», «Станичний, я, всискующий во плоті...»). Поет розбудовує художні моделі народного спротиву будь-яким формам соціального, культурного і політичного насилля та придушення національних первнів. Варто зауважити, що в поезії 80–90-х автор надавав перевагу трансформуванню минулого, пошукам історичних «осьових» періодів (К. Ясперс) у розвитку нації, звеличенню звитяги її героїв у складному процесі самоідентифікації на матеріалі визвольних рухів.

У циклі «Суха різьба», що ввійшов до збірки «Папороть» (2006), окреслюється нова концепція національної історії, сенс якої – зображення сучасної політичної ситуації в Україні. «Пізній» В. Герасим'юк надає перевагу філософським роздумам про сучасне буття України, гірко констатує згубне для національної свідомості забуття історії: «Минулого не вистачає, хоч у пам'яті – лиця й лиця. / Мене забувають мертві. Ще зміна: суцільний змрок» [2, с. 92]. Насправді, минуле ніколи не покидає поета, проте він свідомий того, що порубіжна доба ХХ–ХХІ століть своїм апокаліптичним ракурсом і межовим загостренням усіх протиріч «виламується» з його попередніх історіософських художніх концепцій. Так виникає потреба перегляду й переоцінки безславного сучасного, що постає як закономірний наслідок драматичних поразок у національно-визвольних змаганнях попередніх епох. Змінюються і стильові реєстри поезії: візійно-міфологічний підхід у зображенні героїчної історії заступають не властиві для «раннього» В. Герасим'юка художньо-виражальні засоби: гостра іронія, сарказм, публіцистичність, виразнені химерним поєднанням деталей верховинського колориту з суспільними реаліями останнього помеж'я віків.

Художня концепція циклу «Суха різьба» не лежить на поверхні, вона прихована в підтекстових полях ліричного тексту. Перший ключ до їх розкодування криється у самій назві. «Жорстка чоловіча мова» (Д. Стус) В. Герасим'юка естетизується міфологізованим зображенням давньої гуцульської кахлі. В одному з інтерв'ю поет пояснив, що ідейний задум книжки виношувався чимало часу – у процесі внутрішнього змужніння та становлення світогляду: «Різьба – це космогонічні формули, ще далі нічого ми не придумали, та й не тільки ми. Кераміка, кахлі – то молодість. [...] А вже потім, із роками приходять різьба, і всі ці космогонічні формули: формули життя, краси, стійкості. У них прописані і ритмомелодика Карпат, і кодекс честі, і навіть зрада – все там є – тільки зумій увібрати, вмістити у свій світоряд» [1]. «Жорсткість» письма виявляється завдяки зміні смислових реєстрів у художньому вираженні історичних мотивів.

У віршах «Сухой різьби» поет звертається до не властивої для творчості 80–90-х проблеми становища митців-неконформістів, які у «застійну» добу вступили в конфлікт із владою. Поезія «Повертаються» є алегорією національної історії доби «пропащего часу» – апогею панування радянської імперії. За допомогою гострої іронії та низки ретроспективних асоціацій поет переплітає зооморфні образи з атрибутикою тоталітарного суспільства: «Я був тоді молодим поетом, / коли перевелися вовки у нашій хаці, / про ведмедів давно ніхто не чув, / оленів давно ніхто не бачив, / щоправда кози дикі зрідка / нагадували піонерський барабанний дріб, / та лисиці брехали, та гади міняли шкіри» [2, с. 29]. Аллегорія вірша увиразнена гуцульською міфопоетикою: представники гірської фауни виступають символічними образами «радянщини», що пустила глибокі корені у свідомість сучасної української людини. Наскрізний у поезії прийом ретроспективних асоціацій дає змогу відобразити новітню історію як фантазмагоричне дійство, учасниками якого виступають постколоніальні